

ФОРМУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР НА ОСНОВІ ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У САДІВНИЦТВІ

Анотація. У статті викладено обґрунтування щодо формування організаційно-господарських структур у садівницькому підкомплексі. Визначено пріоритетні напрями розвитку садівницьких агропромислових підприємств, агрофірм та об'єднань на контрактній умові за умови поглиблення інтеграційних процесів у садівництві. Запропоновано шляхи поглиблення агропромислової інтеграції.

Annotation. In articles are stated a substantiation concerning formation of organizational structures-economic in a gardening subcomplex. Priority directions of development of the gardening agroindustrial enterprises, agrarian firms and associations on a contract condition under condition of a deepening of integration processes in gardening are certain. Ways of a deepening of agroindustrial integration are offered.

Ключові слова: організаційно-господарські структури, агрофірма, контрактна інтеграція, садівницьке підприємства, компанія-інтегратор, служба маркетингу та логістики.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку сільськогосподарського виробництва суспільство дедалі частіше і повніше зіштовхується з такою проблемою продовольчого забезпечення, як низький рівень виробництва плодоягідної продукції та продуктів її переробки для міського і сільського населення.

Досвід ведення вітчизняного і світового господарства в глобальному розумінні дає підставу стверджувати, що це безпосередньо залежить від розвитку агропромислового комбінування, яке сприяє підвищенню ефективності ведення садівництва. Адже в економічно розвинутих країнах (Польща, Італія, Франція, Голландія, Німеччина), де сформувався чіткий поділ праці між сільським господарством (садівництвом) і галузями промисловості, що забезпечують його виробничими ресурсами та переробляють вироблену ним плодоягідну продукцію, такої продовольчої проблеми не існує через

підпорядкування свого виробництва платоспроможному попиту населення. У той же час в ринкових умовах господарювання досить важливими залишаються теоретичні аспекти агропромислової інтеграції в садівництві і напрацювання практичних рекомендацій з цієї проблеми, що обумовлюється розвитком різних організаційно-господарських структур а аграрному секторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивченню теоретичних і методологічних проблем формування агропромислових організаційних структур та розвитку інтеграційних процесів присвячена досить велика кількість праць вчених-економістів – В. Дубицького, Й.С. Завадського, О.В. Крисального, І.Г. Кириленка, М.Ю. Коденської, М.Й. Маліка, Л.О.Мармуль, В.Я. Месеся-Веселяка, П.Т. Саблука, В.М. Яценка, І.І. Червена та ін.

Проблемним питанням агропромислової інтеграції у садівництві в умовах ринкових трансформацій присвячено наукові праці О.Ю. Єрмакова, В.А. Рудьєва, О.М. Шестопаля, А.І. Шумейка та ін. Однак низька ефективність ведення садівництва в аграрних підприємствах при наявності сприятливих природно-економічних умов регіону потребує активізації інтеграційних процесів шляхом створення нових агропромислових формувань, виявлення нових виробничих їх типів, вдосконалення їх організаційно-господарських структур на основі різних варіантів (схем) агропромислового комбінування.

Постановка завдання. Метою дослідження в даній статті є обґрунтування теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-господарських структур садівницьких підприємств на основі поглиблення інтеграційних процесів у садівництві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Агропромислова інтеграція – це процес поступового об'єднання спеціалізованих галузей АПК, які займаються виробництвом, переробкою, зберіганням, реалізацією сільськогосподарської продукції, а також підприємств і організацій виробничої інфраструктури, що обслуговують сільське господарство, з метою підвищення ефективності агропромислового виробництва [6, с. 54].

На основі опрацьованого вітчизняного і світового досвіду агропромислового комбінування пропонуються такі варіанти створення подібних організаційно-господарських структур у садівництві: садівницьких агропромислових підприємств (рис. 1); садівницьких агрофірм (рис. 2); контрактна інтеграція шляхом об'єднання економічних інтересів сільськогосподарських, переробних і торгівельних підприємств із залученням фінансових структур (рис. 3).

Рис. 1. Організаційно-господарська структура садівницького агропромислового підприємства

Зокрема, організаційно-господарська структура агропромислового садівницького підприємства поєднуватиме виробництво плодючої продукції з її промисловою переробкою, доробкою і зберіганням. Так, аграрне і промислове виробництво організаційно функціонуватиме в даному випадку лише у формі внутрішньогосподарських підрозділів, що не мають юридичної

самостійності. При цьому матеріальне стимулювання працівників сільськогосподарських і переробних підрозділів залежатиме від досягнутого рівня ефективності функціонування системи агропромислового плодоягідного виробництва.

Зазначимо, що організаційно-господарська структурою створення садівницьких агрофірм має бути результат поглиблення інтеграційних процесів у низовій ланці агропромислового плодоягідного виробництва (рис. 2). Це передбачає розширення існуючих ланок ринкової інфраструктури, зокрема служб маркетингу, власної торгівельної мережі тощо.

Рис. 2. Організаційно-господарська структура садівницької агрофірми ринкового типу

Світовий досвід вказує на необхідність створення агропромислових садівницьких підприємств і агрофірм на базі великих аграрних (садівницьких) підприємств, що мають потужний виробничий потенціал і висококваліфікованих працівників з великим досвідом роботи. Зокрема, перевага агрофірми над агропромисловим підприємством полягає у наявності в першій, крім комбінованого виробництва, притаманних і таких важливих елементів єдиного організаційно-технологічного комплексу, як реалізація плодоягідної продукції та продуктів її переробки через власну торгівельну мережу.

Садівницька агрофірма повинна забезпечувати господарства, що входять до її складу всіма матеріально-технічними ресурсами, необхідними для

зростання обсягів виробництва плодів і ягід. При цьому механізм розподілу прибутку повинен здійснюватись пропорційно вкладеним фінансовим ресурсам у виробництво плодів і ягід та продуктів їх переробки.

Крім того, у кожному садівницькому агропромисловому підприємстві й агрофірмі повинна бути досягнута раціональна концентрація виробництва плодово-ягідної продукції, що використовується на переробку. Адже при безпосередньому вирішенні цього завдання необхідно враховувати повне використання виробничої потужності переробного підприємства, обсяги поставок продукції в свіжому вигляді відповідно до договорів, а також внутрішньогосподарські потреби в ній для особистого споживання. Саме раціональний добір породно-сортового складу плодкових культур із різними строками дозрівання садівницької продукції забезпечить більш тривалий період надходження свіжої плодово-ягідної продукції на регіональні ринки з метою повнішого задоволення попиту споживачів, а також ритмічної роботи переробних підприємств.

У сучасних ринкових умовах найбільш доцільною є контрактна інтеграція, яка передбачає об'єднання аграрних, переробних, торгівельних підприємств, а також залучення фінансових структур, які зберігають самостійність та право юридичної особи, зокрема, підпорядковуючи свої інтереси досягненням найкращих кінцевих результатів виробничо-господарської діяльності (рис. 3).

Цей вид інтеграції можна використовувати для об'єднання фермерських та особистих селянських господарств, які займаються виробництвом плодів та ягід і знаходяться на невеликій відстані від інтегрованих структур (агропромислове підприємство, консервний завод, винзавод тощо).

Перевагами контрактної інтеграції для садівницьких підприємств мають бути висока гнучкість, мобільність та оперативність. Саме цей вид інтеграції є найбільш прийнятним для сучасних умов і насамперед - для інтегрування фермерських і особистих селянських господарств. При цьому компанія-інтегратор (наприклад ТОВ «Сандора») повинна направляти фінансові

ресурси і ефективно стимулювати дані організаційно-правові форми господарювання з приводу збільшення обсягів плодово-ягідної продукції для промислової переробки для виробництва якої в Миколаївській області сприятливі природно-економічні умови. Саме допомога компанії-інтегратора у забезпеченні даних господарств запасними частинами, паливо-мастильними матеріалами, засобами захисту рослин від шкідників та хвороб, добривами сприятиме здешевленню виробленої плодоягідної сировини (при умові, що економічні умови між партнерами будуть достатньо урегульованими), а в результаті зниження собівартості кінцевих продуктів і підвищення їх конкурентоспроможності.

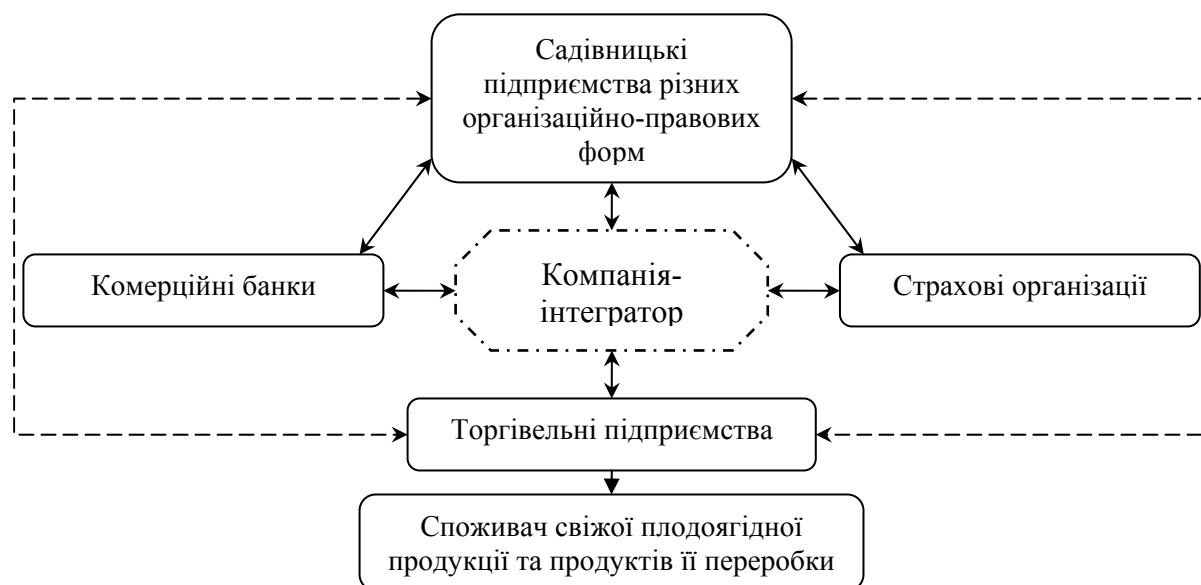

Рис. 3. Організаційно-господарська структура об'єднання на контрактній умові економічних інтересів садівницьких, переробних і торгівельних підприємств із залученням фінансових структур

З вище викладеного слід відмітити те, що такий дієвий механізм побудови економічних зв'язків вигідний для обох сторін: компанія-інтегратор розширює свою сировинну базу, економлячи на інвестиціях, виробничих та управлінських витратах, затратах на соціальні потреби, а керівники садівницьких підприємств вирішують проблеми постачання і збуту, а також технологічного оновлення виробництва.

Контрактна форма інтеграції має просту форму, що надасть можливість ефективно співпрацювати компанії-інтегратору з великою кількістю

сільськогосподарських підприємств, які виробляють плодово-ягідну продукцію, контролювати економічні взаємозв'язки (з приводу вчасної поставки продукції та розрахунків за неї), розширити обсяги виробництва сировини так і продуктів переробки для учасників інтеграційного процесу, а також підвищити конкурентоспроможність та рентабельність підприємств.

Крім цього слід відмітити, що контрактна інтеграція буде ефективніша у відносинах інтегрованих структур з економічно міцними, потенційно потужними садівницькими підприємствами регіону (наприклад ВАТ «Зелений Гай», ЗАСТ «Зоря Інгулу», ВАТ «Радсад» тощо). Безумовно, останні здатні 100% виконувати зобов'язання по укладеним контрактам та забезпечувати переробні заводи плодоягідною сировиною.

Висновки з даного дослідження. Отже, запровадження вітчизняного і світового досвіду розвитку інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі сприятиме виходу країни з продовольчої кризи і економічному зростанню садівницьких агропромислових підприємств і агрофірм. Крім того, побудова дієвого економічного механізму інтеграції аграрних і агропереробних підприємств зумовить підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності даних формувань.

Використана література

1. Кириленко І.Г. Удосконалення системи фінансово-економічних відносин у діяльності агропромислового виробництва в Україні / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2006. - №6. – С. 3 – 7.
2. Коденська М.Ю. Інтеграція як фактор активізації інвестиційної діяльності / М.Ю. Коденська // Економіка АПК. – 2006. - №6. – С. 24 – 31.
3. Мазуренко О.В. Розвиток інтегрованих формувань в АПК / О.В. Мазуренко // Економіка АПК. – 2006. - №3. – С. 89 – 93.
4. Рульєв В.А. Садова продукція – складова ринку продовольства / В.А.Рульєв // Сад, виноград і вино України. – 2006. - №1-3. – с. 12 – 13.
5. Шестопаль О.М. Агропромислова інтеграція у садівництві в умовах формування ринкових відносин / О.М. Шестопаль, О.Ю.Єрмаков, Д.О. Баюра // Садівництво. – 1995. – Вип. 44. – С. 95 – 102.
6. Яценко В.М. Формування і розвиток агропромислової інтеграції в Україні / В.М. Яценко // Економіка АПК. – 2004. - №1. – С. 54 – 60.